XX ASR IKKINCHI YARMI VA XXI ASR BOSHLARIDA FARG'ONA VODIYSI TASVIRIY SAN'ATINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Dadajanova Madinabonu Yoqubbek qizi
Farg'ona shahri,
E-mail: madinabonuahmadbekova05@gmail.com

Qabul qilindi: 20.10.2025
Ko'rib chiqildi: 21.10.2025
Tasdiqlandi: 22.10.2025

Kalit so'zlar:
Farg'ona vodiysi, tasviriy san'at, rivojlanish tendensiyalari, rassomlik maktablari, XXI asr.

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida Farg'ona vodiysi tasviriy san'atining rivojlanish tendensiyalarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda mintaqaviy rassomlik maktablari, san'at asarlari va zamonaviy ijodiy jarayonlar tahlil qilinadi, shuningdek, san'atning shakllanishi va innovatsion yondashuvlarining mintaqa madaniyati va tarixiga ta'siri ko'rib chiqiladi.

Kirish. XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida Farg'ona vodiysi tasviriy san'ati o'ziga xos rivojlanish yo'nalishlarini namoyon qilgan bo'lib, mintaqaning madaniy va tarixiy merosi bilan chambarchas bog'liq bo'lgan. Ushbu davrda Farg'ona vodiysi rassomlik maktablari shakllanib, o'ziga xos ijodiy an'analar va stilistik xususiyatlar rivoj topgan. Tasviriy san'at asarlarida mintaqaviy manzara, milliy urf-odatlar, tarixiy voqealar va xalq hayotining turli jihatlari aks ettirilgan bo'lib, ular orqali o'quvchi va tomoshabinlarda madaniy identifikatsiya hissi uyg'onadi. Shu bilan birga, XXI asr boshlarida global madaniy jarayonlar va innovatsion texnologiyalar san'atning shakllanishiga ta'sir qilgan, yangi uslub va eksperimentlar orqali Farg'ona vodiysi san'ati yanada boyib, zamonaviy san'at jarayonlariga integratsiyalashgan. Tadqiqotda mazkur davrning san'at tarixiy konteksti, rassomlar ijodi, maktablar va ularning pedagogik merosi, shuningdek, mintaqa madaniyatining zamonaviy ijodiy jarayonlar bilan o'zaro ta'siri tahlil qilinadi. Ushbu kirish bo'limi Farg'ona vodiysi tasviriy san'atining rivojlanish tendensiyalarini o'rganish uchun ilmiy asos yaratadi, mintaqaning san'atiy merosini saqlash va uni zamonaviy ta'lim va ijodiy faoliyatga tatbiq etish imkoniyatlarini belgilaydi. Farg'ona vodiysi tasviriy san'ati XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida nafaqat mintaqaning madaniy va tarixiy merosi bilan bog'liq bo'lgan, balki zamonaviy global jarayonlar va innovatsion texnologiyalar bilan uyg'unlashgan holda rivojlandi. Ushbu davrda Farg'ona vodiysi rassomlik maktablari o'ziga xos stilistik xususiyatlar va ijodiy an'analarni shakllantirib, mintaqaviy san'atning o'ziga xosligini ta'minladi. Tasviriy san'at asarlarida mintaqaviy manzara, milliy urf-odatlar, tarixiy voqealar va xalq hayotining turli jihatlari aks ettirilgan bo'lib, ular

orqali tomoshabinlarda madaniy identifikatsiya hissi uyg‘onadi va o‘quvchilar san’atni chuqurroq tushunadi. XXI asr boshlarida esa global madaniy jarayonlar va innovatsion yondashuvlar san’atning shakllanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatib, yangi uslub va eksperimentlarning rivojlanishiga sabab bo‘ldi. Tadqiqot mazkur davrning san’at tarixiy konteksti, rassomlar ijodi, maktablar va ularning pedagogik merosi hamda mintaqa madaniyatining zamonaviy ijodiy jarayonlar bilan o‘zaro ta’sirini o‘rganishga qaratilgan. Shu bilan birga, kirish bo‘limi Farg‘ona vodiysi tasviriy san’atining rivojlanish tendensiyalarini tizimli tahlil qilish va ilmiy asosda amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun zamin yaratadi, bu esa mintaqaning san’atiy merosini saqlash va uni zamonaviy ta’lim hamda ijodiy faoliyatga integratsiyalash imkoniyatlarini belgilaydi.

Adabiyotlar tahlili. Farg‘ona vodiysi tasviriy san’atining XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlaridagi rivojlanish tendensiyalari mavzusida bir qator tadqiqotlar olib borilgan. [1] R. Mirzaev o‘z ishida Farg‘ona vodiysi rassomlik maktablarining shakllanish jarayoni va ularning mintaqaviy stilistik xususiyatlarini tahlil qilib, tasviriy san’atning mahalliy an’analari bilan zamonaviy yondashuvlarning uyg‘unligini ko‘rsatadi. [2] L. Karimova Farg‘ona vodiysi tasviriy san’atida milliy motivlar va tarixiy voqealarning aks etishini o‘rganib, rassomlarning ijodiy jarayoni va mintaqaviy madaniy kontekst o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlaydi. [3] A. Tursunovning tadqiqotida XX asr ikkinchi yarmidagi san’atkorlarning pedagogik merosi va ularning o‘quvchilariga ta’siri, shuningdek, zamonaviy rassomlik maktablari bilan aloqalari o‘rganilgan. [4] N. Islomova ilmiy ishida XXI asr boshlarida global madaniy jarayonlar va texnologik yondashuvlarning Farg‘ona vodiysi tasviriy san’atiga ta’siri, yangi uslub va eksperimentlarning rivojlanishi tahlil qilingan. [5] S. Rasulov o‘z ishida mintaqa san’atining tarixiy, madaniy va ijodiy kontekstlarini o‘rganib, zamonaviy san’at jarayonlariga integratsiyalashgan tendensiyalarni aniqlaydi. Ushbu adabiyotlar tahlili Farg‘ona vodiysi tasviriy san’atining rivojlanish yo‘nalishlarini, maktablar va rassomlarning ijodiy merosini chuqur tushunishga, shuningdek, zamonaviy san’at jarayonlari bilan bog‘lash imkonini beradi.

Materiallar va usullar. Tadqiqotda Farg‘ona vodiysi tasviriy san’atining XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlaridagi rivojlanish tendensiyalarini o‘rganish uchun keng ko‘lamli manbalar va metodlar qo‘llanilgan. Tadqiqot materiali sifatida Farg‘ona vodiysi rassomlarining asarlari, muzey va galereya kolleksiyalari, darslik va monografiyalar, shuningdek, zamonaviy san’at asarlari va elektron resurslar olingan. Tadqiqotda tarixiy-tanqidiy, komparativ va vizual-tahliliy metodlar asosiy vosita sifatida ishlatilgan bo‘lib, ular orqali rassomlar ijodi, maktablar va san’at uslublari chuqur tahlil qilingan. Shuningdek, eksperimental va kuzatuv metodlari qo‘llanib, rassomlarning ijodiy jarayoni va mintaqaviy san’atning shakllanish tendensiyalari o‘rganilgan. Tadqiqot jarayonida sifatli tahlil metodlari ham ishlatilgan, bu esa asarlarning vizual va stilistik xususiyatlarini, mavzu va motivlarini aniqlash imkonini yaratadi.

Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, Farg‘ona vodiysi tasviriy san’ati nafaqat tarixiy va madaniy kontekstga bog‘liq, balki ijodiy innovatsiyalar va zamonaviy yondashuvlar orqali rivojlanmoqda, bu esa tadqiqot natijalarini amaliy va nazariy jihatdan foydali qiladi. Shu metod va materiallar yordamida san’atning rivojlanish tendensiyalari tizimli tarzda tahlil qilingan va mintaqaviy san’at merosining zamonaviy jarayonlarga integratsiyasi aniqlangan.

1-Jadval. XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida Farg‘ona vodiysi tasviriy san’ati rivojlanish tendensiyalari

Davr	Rassomlik maktablari / uslublar	Asarlar va motivlar	Rivojlanish tendensiyalari
XX asr ikkinchi yarmi	Mahalliy rassomlik maktablari	Milliy motivlar, tarixiy voqealar	An’anaviy motivlar saqlanib, mintaqaviy identifikatsiya kuchaydi
XXI asr boshlar	Global va innovatsion yondashuvlar	Eksperimental uslub, yangi texnologiyalar	Zamonaviy eksperimentlar va global jarayonlar orqali san’at rivojlandi

Ushbu jadval Farg‘ona vodiysi tasviriy san’ati rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari, rassomlik maktablari va uslublar, shuningdek, asarlarda aks etgan motivlar orqali tendensiyalarni tizimli tarzda ko‘rsatadi. Jadval orqali o‘quvchilar, tadqiqotchilar va san’atshunoslar mintaqa san’atining tarixiy va zamonaviy rivojlanish yo‘nalishlarini bir qarashda tushunishi mumkin. Ushbu jadval Farg‘ona vodiysi tasviriy san’atining XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlaridagi rivojlanish tendensiyalarini tizimli tarzda aks ettiradi. Jadvalda har bir davr uchun mintaqaviy rassomlik maktablari, asosiy uslublar, asarlarda aks etgan motivlar va rivojlanish yo‘nalishlari ko‘rsatilgan. XX asr ikkinchi yarmida rassomlar milliy motivlar va tarixiy voqealarni aks ettirib, an’anaviy uslubni saqlab qolgan bo‘lsa, XXI asr boshlarida global madaniy jarayonlar va innovatsion texnologiyalar san’atning shakllanishiga ta’sir qilgan, yangi uslub va eksperimentlar orqali mintaqa san’ati rivojlangan. Jadval tadqiqotchilarga va san’atshunoslarga mintaqa san’atining tarixiy va zamonaviy rivojlanish tendensiyalarini bir qarashda tushunish va tahlil qilish imkoniyatini beradi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida Farg‘ona vodiysi tasviriy san’ati o‘ziga xos rivojlanish tendensiyalarini namoyon qilgan bo‘lib, bu davr rassomlik maktablari, ijodiy an’analar va zamonaviy yondashuvlar o‘rtasidagi uyg‘unlik orqali aniqlanadi. Tahlil natijalari shuni ko‘rsatdiki, mintaqaviy rassomlik maktablarida shakllangan stilistik xususiyatlar va milliy motivlar san’atning o‘ziga xosligini ta’minlab, mintaqaviy madaniyatning boyligini aks ettiradi. XX asr ikkinchi yarmida rassomlar an’anaviy motivlar va tarixiy voqealarni tasvirlash orqali mintaqaviy identifikatsiyani mustahkamlashga harakat qilgan bo‘lsa, XXI asr

boshlarida global madaniy jarayonlar va innovatsion texnologiyalar san'atning shakllanishiga ta'sir ko'rsatgan, yangi uslub va eksperimentlar orqali Farg'ona vodiysi tasviriy san'ati yanada boyib, zamonaviy san'at jarayonlariga integratsiyalashgan. Tadqiqot davomida kuzatilgan tendensiyalar shuni ko'rsatdiki, multimodal yondashuvlar, vizual va audiovizual resurslar, interaktiv metodlar rassomlar ijodiy jarayonini boyitgan va ijodiy ifoda vositalarini kengaytirgan. Shuningdek, mintaqa san'atining rivojlanishi pedagogik meros va rassomlar maktabi orqali yangi avlod ijodkorlariga uzluksiz ta'sir ko'rsatib, san'atning amaliy va nazariy jihatdan rivojlanishiga xizmat qilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, Farg'ona vodiysi tasviriy san'ati nafaqat tarixiy va madaniy kontekstga bog'liq bo'lib, balki zamonaviy texnologiyalar va global san'at jarayonlari bilan uyg'unlashib, innovatsion va eksperimental yo'nalishlarda rivojlanmoqda. Shu bilan birga, tadqiqot mintaqaviy san'atning rivojlanish tendensiyalarini, rassomlar ijodi va maktablar o'rtasidagi aloqalarni tizimli tarzda tahlil qilish orqali mintaqa madaniyatining boyligini va san'atning zamonaviy jarayonlarga integratsiyalashish imkoniyatlarini ochib beradi. Tadqiqot natijalari Farg'ona vodiysi tasviriy san'ati tarixini chuqurroq tushunish, mintaqaviy san'atni saqlash va uni zamonaviy ijodiy faoliyatga tatbiq etish bo'yicha ilmiy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga asos yaratadi.

Hulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida Farg'ona vodiysi tasviriy san'ati o'ziga xos rivojlanish tendensiyalarini namoyon qilgan va mintaqaviy madaniyat hamda tarixiy meros bilan chambarchas bog'liq bo'lgan. Rassomlik maktablari, ijodiy an'analar va zamonaviy yondashuvlar san'atning shakllanishida muhim rol o'ynagan bo'lib, vizual va audiovizual vositalar, interaktiv metodlar san'at jarayonini boyitgan. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, XX asr ikkinchi yarmida rassomlar an'anaviy motivlar va tarixiy voqealarni aks ettirgan bo'lsa, XXI asr boshlarida global madaniy jarayonlar va innovatsion texnologiyalar san'atning shakllanishiga ta'sir ko'rsatgan, yangi uslub va eksperimentlar orqali mintaqa san'ati yanada rivojlangan. Tadqiqot natijalari Farg'ona vodiysi tasviriy san'atining tarixiy va zamonaviy jarayonlarini tizimli tarzda tahlil qilish imkonini beradi, mintaqaviy san'at merosini saqlash va uni zamonaviy ta'lim va ijodiy faoliyatga tatbiq etish bo'yicha ilmiy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga asos yaratadi. Shu bilan birga, tadqiqot mintaqaviy san'atning pedagogik merosi va ijodiy innovatsiyalarni rivojlantirish imkoniyatlarini aniqlab, Farg'ona vodiysi tasviriy san'atining kelajakda yanada boyib, zamonaviy san'at jarayonlariga integratsiyalashishiga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Mirzaev R. Farg'ona vodiysi rassomlik maktablari va ularning stilistik xususiyatlari. – Toshkent: San'at, 2015.
2. Karimova L. Farg'ona vodiysi tasviriy san'atida milliy motivlar va tarixiy voqealar. – Farg'ona: Madaniyat, 2017.

3. Tursunov A. XX asr ikkinchi yarmidagi Farg‘ona vodiysi rassomlari va pedagogik merosi. – Toshkent: Rassomlik, 2016.
4. Islomova N. XXI asr boshlarida Farg‘ona vodiysi tasviriy san’atida global jarayonlar va innovatsiyalar. – Farg‘ona: San’at va madaniyat, 2019.
5. Rasulov S. Farg‘ona vodiysi tasviriy san’ati: tarixiy, madaniy va ijodiy kontekstlar. – Toshkent: Madaniyat va san’at, 2020.